

Nr 59

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62; given Stockholms slott den 10 februari 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1961.

Närvarande

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62 och anför därvid följande.

Inledning

Från och med budgetåret 1940/41 redovisas huvuddelen av försvarets fastigheter på en särskild i rikshuvudboken uppförd kapitalfond, numera benämnd försvarets fastighetsfond. Sedan i enlighet med beslut av 1943 års riksdag vissa av försvarets fabriker organiserats såsom statligt affärsverk — varvid fabrikernas tillgångar och skulder från och med budgetåret 1944/45 upptagits till redovisning på en särskild kapitalfond, benämnd försvarets fabriksfond — har de av fabrikena disponerade fastigheterna från samma tidpunkt överförts från fastighetsfonden till fabriksfonden. Å andra sidan har i enlighet med beslut av 1950 års riksdag försvarets bostadsanskaaffningsfond avvecklats från och med budgetåret 1950/51, varvid på densamma redovisade tillgångar överförts till försvarets fastighetsfond.

Försvarets fastighetsfond är från och med den 1 juli 1948 uppdelad på fyra delfonder, nämligen arméns delfond, marinens delfond, flygvapnets delfond och befästningars delfond. I årets statsverksproposition (bilaga 26, kapitalbudgeten, s. 5 ff.) har framlagts förslag om sammanförande från och med nästa budgetår av arméns, marinens och flygvapnets delfonder till en gemensam delfond, benämnd kasernbyggnaders delfond. I enlighet härmed anmäles medelsbehoven under försvarets fastighetsfond med uppdelning på två delfonder, nämligen kasernbyggnaders delfond och befästningars delfond.

I årets statsverksproposition (bilaga 2 till specifikation av inkomsterna å driftbudgeten) har framlagts ett beräknat förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62. I överensstämmelse med stafförslaget har på driftbudgeten i förslaget till riksstat bland Inkomster av statens kapitalfonder upptagits totalbeloppet av de i stafförslaget för kasernbyggnaders respektive befästningars delfonder angivna överskotten. Vidare har bland Egentliga statsutgifter upptagits å andra huvudtiteln under rubriken F. Diverse ett anslag till Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg samt å fjärde huvudtiteln under rubriken E. Diverse, med tills vidare beräknade belopp, anslag för ersättning till vardera av fastighetsfondens två delfonder för vederbörande förvaltningsmyndigheters rätt att nyttja de till fonden hörande fastigheterna m. m.

Med skrivelse den 6 december 1960 har fortifikationsförvaltningen avgivit förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62. Riksräkenskapsverket har den 16 december 1960 inkommit med utlåtande över förslaget.

Översikt av fastighetsfondens ställning

Av riksräkenskapsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1959/60 samt av ämbetsverkets specifikation av bland annat försvarets fastighets- och värdeminskningsskonton m. m. för samma budgetår framgår, att fondens ställning per den 30 juni 1960 var följande.

Arméns delfond	Kronor	Kronor
Tillgångar:		
Markvärde	87 401 836: 20	
Byggnadsvärde	721 090 227: 06	
Fordringar hos andra fonder	<u>14 622 793: 39</u>	823 114 856: 65
Skulder:		
Värdeminskningsskonto	559 711 775: 97	
Diverse medel	<u>14 622 793: 39</u>	574 334 569: 36
Kapitalbehållning		<u>248 780 287: 29</u>
Marinens delfond		
Tillgångar:		
Markvärde	64 387 356: 34	
Byggnadsvärde	227 386 651: 24	
Fordringar hos andra fonder	<u>4 031 130: 87</u>	295 805 138: 45
Skulder:		
Värdeminskningsskonto	184 282 623: 66	
Diverse medel	<u>4 031 130: 87</u>	188 313 754: 53
Kapitalbehållning		<u>107 491 383: 92</u>
Flygvapnets delfond		
Tillgångar:		
Markvärde	37 190 369: 29	
Byggnadsvärde	610 349 435: 40	
Fordringar hos andra fonder	<u>7 293 115: 25</u>	654 832 919: 94
Skulder:		
Värdeminskningsskonto	394 390 422: 42	
Diverse medel	<u>7 293 115: 25</u>	401 683 537: 67
Kapitalbehållning		<u>253 149 382: 27</u>
Befästningars delfond		
Tillgångar:		
Markvärde	11 693 198: 59	
Byggnadsvärde	1 213 900 651: 95	
Fordringar hos andra fonder	<u>5 466 531: 55</u>	1 231 060 382: 09
Skulder:		
Värdeminskningsskonto	1 146 986 989: 06	
Diverse medel	<u>5 466 531: 55</u>	1 152 453 520: 61
Kapitalbehållning		<u>78 606 861: 48</u>

I detta sammanhang må erinras om att den för budgetåret 1959/60 fastställda staten för fastighetsfonden balanserade på 115 547 000 kronor. Inkomsterna beräknades till detta belopp samt utgifterna och överskottet till respektive 86 922 000 och 28 625 000 kronor. Utfallet av staten framgår av en i budgetredovisningen för budgetåret 1959/60 (s. 158 och 159) intagen sammanställning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 28 430 269 kronor 28 öre, som tillförts statsregleringen.

Den för innevarande budgetår gällande staten för försvarets fastighetsfond är fastställd genom brev den 22 april 1960 (statsverkspropositionen bilaga 22, riksdagens skrivelse nr 156).

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62

Staten för försvarets fastighetsfond skall jämlikt beslut av 1948 års riksdag upptaga följande titlar, nämligen å inkomstsidan A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden, C. Inkomster av övnings- och skjutfält och D. Diverse inkomster samt å utgiftssidan A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningsskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden ävensom Överskott att tillföras riksstatens driftbudget. Inkomsterna respektive utgifterna under de angivna titlarna skall upptagas särskilt för de olika delfonderna.

Vid beräkningen av de olika posterna i staten följer jag denna uppställning och upptager först till behandling fondens utgifter.

UTGIFTER

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Beträffande byggnader m. m. redovisade på *arméns*, *marinens* och *flygvapnets* delfonder beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll, med i det följande angivna undantag, i enlighet med de principer som angivits i propositionen 1945: 180 med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46. I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet för reparationer och underhåll till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet uppdelas därvid i tre grupper. Den första gruppen — äldre byggnader — omfattar byggnader, som färdigställdes före den 1 juli 1938. Dessa byggnader redovisas i fastighetsfonden på grundval av särskild värdering. Den andra och den tredje gruppen — nyare byggnader — omfattar byggnader, som färdigställdes efter nyssnämnda datum och som varit i bruk längre respektive kortare tid än nio år. Nyare byggnader redovisas med sitt anskaffningsvärde. Underhållsmedel beräknas första gången för

andra budgetåret efter det budgetår, under vilket byggnaden färdigställts. Underhållskvoten utgör vid 1935 års prisnivå i första gruppen 1,1 % för arméns och flygvapnets delfonder och 1,5 % för marinens delfond samt i andra och tredje grupperna 0,8 % respektive 0,4 % för de tre delfonderna. Omräknade till 1960 års prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex (359) utgör underhållskvoterna i första gruppen 3,949 % för arméns och flygvapnets delfonder och 5,385 % för marinens delfond samt i andra och tredje grupperna 2,872 % respektive 1,436 % för samtliga tre delfonder. — Utöver de procentuellt beräknade underhållsmedlen anvisas särskilda medel för arbeten av större omfattning (istandsättningsarbeten).

Från den procentuella beräkningsmetoden undantas marinens hamnanläggningar i enlighet med vad som anförts i propositionen 1948:157 med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49. Underhållsmedel för dessa anläggningar skall fastställas efter uppskattning och medel anvisas å särskild delpost. Enligt samma proposition skall underhållet av övnings- och skjutfälten bestämmas efter uppskattning för varje särskilt budgetår och medel för ändamålet anvisas på särskilda delposter.

I enlighet med vad som anförts till 1960 års statsverksproposition (bilaga 22) skall underhållskostnaderna för flygfälten beräknas i viss relation till anläggningsvärdet. För flygfälten med därå befintliga rullbanor och andra för flygverksamhetens bedrivande omedelbart avsedda anordningar skall därvid tillämpas en underhållskvot av 1,2 % av anläggningsvärdet per den 1 juli 1946. Enligt nyssnämnda proposition omräknas underhållskvoten till gällande prisnivå med hjälp av flygförvaltningens flygfältsindex. Underhållskvoten utgör för år 1960 2,18 %.

För objekt redovisade på *befästningars delfond* skall beräkningen av underhållskostnaderna enligt nämnda proposition 1948:157 ske i relation till anläggningsvärdet, varvid för såväl befästningar som bergrum skall tillämpas en gemensam underhållskvot på anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Enligt propositionen 1951:88 har underhållskvoten bestämts till 0,6 % vid 1946 års prisnivå, vilken procentsats för varje år omräknas till gällande prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Underhållskvoten utgör för år 1960 1,327 %. För istandsättning av objekt å befästningsfonden anvisas dessutom särskilda medel.

Vid beräkningen av de procentberäknade underhållskostnaderna för nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen utgått från de byggnadsvärden som fanns redovisade på delfonderna den 30 juni 1960. Dessa värden har ämbetsverket i förekommande fall justerat med hänsyn till beslut av Kungl. Maj:t under de två första månaderna av innevarande budgetår att vissa byggnader m. m. skall upplagas till redovisning på delfonderna respektive avgå ur delfonderna. Fortifikationsförvaltningen har sålunda icke tagit hänsyn till sådana av ämbetsverket gjorda framställningar om invärderingar eller överflyttningar, beträffande vilka Kungl. Maj:t icke fattat beslut före den 1 september 1960.

Beträffande kostnaderna för reparation och underhåll av byggnader, redovisade på kasernbyggnaders delfond, föreslår fortifikationsförvaltningen införande av en enhetlig grundunderhållskvot av 1,2 % för byggnader tillhörande förenämnda grupp ett. Jag återkommer till denna fråga vid behandlingen av delposten Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.

I sitt förslag till stat för nästa budgetår anför *fortifikationsförvaltningen* rörande grundunderhållsprocenten å befästningars delfond följande.

I de fyra senaste statförslagen har fortifikationsförvaltningen anmält, att det erfarenhetsmässigt konstaterats, att underhållsmedlen för numera vanligen förekommande befästningstyper med tekniskt komplicerade installationer äro otillräckliga enligt den för beräkning av underhållsmedlen fastställda procentsatsen.

Fortifikationsförvaltningen får i detta sammanhang erinra om den utredning rörande behovet av underhållsmedel för dylika anläggningar, som redovisats i förvaltningens statförslag för budgetåret 1959/60. Utredningen gav vid handen att en höjning av grundunderhållsprocenten från 0,6 till 0,7 var väl motiverad. Fortifikationsförvaltningen vill återigen framhålla, att förvaltningen anser det oundgängligen nödvändigt att grundunderhållsprocenten höjes från 0,6 till 0,7 för att möjliggöra ett godtagbart underhåll av de i delfonden invärderade anläggningarna. Utan denna höjning av underhållsprocenten måste det förutses att behovet av medel för iståndsättningsarbeten m. m. kommer att successivt ökas. Ehuru fortifikationsförvaltningen sålunda vidhåller behovet av ökade underhållsmedel anser sig förvaltningen dock, med hänsyn till den begränsade kostnadsramen, icke böra för budgetåret 1961/62 påyrka en höjning av grundunderhållsprocenten.

Kasernbyggnaders delfond. Av följande sammanställning framgår de för budgetåret 1960/61 beräknade reparations- och underhållskostnaderna för försvarsgrenarnas delfonder samt motsvarande kostnader för budgetåret 1961/62 enligt fortifikationsförvaltningens förslag och departementsförslaget.

	Budgetåret 1960/61	Budgetåret 1961/62	
		Fortifikations- förvaltningen	Departement- schefen
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	24 757 000	26 892 000	26 142 000
b) Löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar m.m.	1 900 000	2 100 000	1 800 000
c) Underhåll av flygfält m.m.	3 870 000	4 296 000	4 296 000
d) Underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält m.m.	3 300 000	4 150 000	4 150 000
e) Övriga iståndsättningsarbeten	20 500 000	22 850 000	24 580 000
f) Skatter	575 000	400 000	400 000
g) Vissa rationaliseringsåtgärder m.m.	950 000	1 045 000	895 000
h) Ändrings- och inredningsarbeten föranledda av vissa organisationsundersökningar	400 000	430 000	430 000
i) Underhåll av enskilda vägar	222 000	215 000	215 000
Summa kronor	56 474 000	62 378 000	62 908 000

Fortifikationsförvaltningen uppskattar värdena under försvarsgrenarnas delfonder på byggnader m. m. — vilka värden lägges till grund för beräkningen av delposten Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. — enligt 1935 års kostnadsnivå till 368 194 022 kronor för byggnader hänförliga till första gruppen samt till 364 623 040 kronor och 58 585 057 kronor för byggnader hänförliga till andra respektive tredje gruppen.

Underhållskostnaderna beräknas av fortifikationsförvaltningen enligt förut angivna grunder till:

1. gruppen (armén och flygvapnet)	299 563 654 × 3,949 %	11 829 769
» (marinen)	68 630 368 × 5,385 %	3 695 745
<hr/>		
Summa för		
1. gruppen	368 194 022	15 525 514
2. gruppen	364 623 040 × 2,872 %	10 471 973
3. gruppen	58 585 057 × 1,436 %	844 957
		<hr/>
	Summa kronor	26 842 444

Fortifikationsförvaltningen anför, att den genomsnittliga grundunderhållskvoten för samtliga byggnader tillhörande grupp 1 å försvarsgrenarnas delfonder utgör vid nuvarande fördelning 1,1745 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Fortifikationsförvaltningen hemställer att, om försvarsgrenarnas delfonder skall sammanföras till en delfond, beslut samtidigt måtte fattas om en enhällig grundunderhållskvot för byggnader tillhörande grupp 1. Ämbetsverket föreslår att nyssnämnda, vägda grundunderhållskvot därvid avrundas till 1,2 % och fastställs att gälla från och med budgetåret 1962/63 för de sammanslagna försvarsgrensdelfonderna.

Enligt fortifikationsförvaltningen finnes för närvarande vid armén cirka 2 500 under beredskapsliden anskaffade baracker, vilka alltjämt erfordras för förläggnings- och förrädsändamål m. m. Ämbetsverket har ännu icke tagit slutlig ställning till frågan om dessa baracker bör invärderas i fastighetsfonden. För underhåll av barackerna under nästa budgetår beräknar ämbetsverket 425 000 kronor eller 50 000 kronor mer än för innevarande budgetår.

Under hand har fortifikationsförvaltningen upplyst, att det övervägande antalet av barackerna befinner sig i så dåligt skick att de sannolikt inte bör invärderas i fastighetsfonden. Ett fåtal torde emellertid efter iståndsättning böra invärderas, under förutsättning att de anses komma att permanent behövas. Anledningen till att ifrågavarande baracker inte redan rivits eller försällts är, att de på grund av den begränsade nybyggnadsverksamheten samt decentralisering av arméns förrådshållning alltjämt erfordras för ianspråktaga ändamål. I den mån barackerna blir överflödiga avser ämbetsverket att avveckla dem genom rivning, försäljning, bortskänkande (det senare efter Kungl. Maj:ts beslut) eller dylikt. De kommer därefter inte vidare att läggas till grund för medelsäskande. Tills vidare erfordras ba-

rackerna emellertid för militära ändamål och tarvar insats av underhållsmedel. Det för budgetåret 1961/62 äskade beloppet motsvarar i genomsnitt 170 kronor per barack.

Utöver det sålunda procentuellt beräknade underhållsbeloppet föreslås delposten, liksom för innevarande budgetår motsvarande delpost under flygvapnets delfond, ökad med 200 000 kronor, motsvarande kostnaderna för ersättningsanskaffning av brandmateriel och skumvätska, som förbrukas vid brandövningar inom flygvapnets räddningstjänst.

Fortifikationsförvaltningen beräknar således underhållskostnaderna till $(26\,842\,444 + 425\,000 + 200\,000 =)$ i avrundat tal 27 467 000 kronor. Beloppet föreslås emellertid minskat med de beräknade kostnaderna för yttre renhållning, 575 000 kronor, vilka kostnader skall bestridas av vederbörligt anslag till bränsle m. m. och därför fränräknas det för byggnadsunderhållet beräknade beloppet. Därefter återstår för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. ett belopp av 26 892 000 kronor.

För löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår 2 100 000 kronor, vilket innebär en ökning med 200 000 kronor i förhållande till det belopp som upptagits för innevarande budgetår. Ämbetsverket, som erinrar om att beräkningen liksom förut verkstälts efter behovsprövning, anför i fråga om medelsbehovet för nästa budgetår bland annat följande.

Sedan fortifikationsförvaltningen granskat lokalmyndigheternas underhållsplaner och i dessa planer strukit däri upptagna förslag om utförande av åtgärder av förbättringskaraktär, återstår för budgetåret 1961/62 ett medelsbehov av 2 100 000 kronor. — Tidigare nedskärningar av ämbetsverkets äskanden på denna delpost har medfört, att ett stort antal reparationsarbeten icke kunnat utföras av brist på medel. Det härigenom ackumulerade reparationsbehovet ställer krav på ökat anslag under kommande budgetår.

Beträffande kostnaderna för underhåll av flygfält m. m. anför fortifikationsförvaltningen, att anläggningsvärdet för flygfält med tillhörande banor och plattor m. m. den 30 juni 1960, efter avdrag av anläggningsvärden för objekt, vilka icke användes och icke heller underhålles men likväl skall kvarstå i fonden (jfr 1960 års statsverksproposition, bil. 22, s. 15) uppgick till 197 021 704 kronor enligt 1946 års byggnadskostnadsnivå. Underhållskostnaderna för flygfält med plattor m. m. kan i enlighet härmed och med tillämpning av förut angivna beräkningsgrunder beräknas till $(197\,021\,704 \times 2,18 \% =)$ avrundat 4 296 000 kronor.

Utgifterna för nästa budgetår för underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen till 4 150 000 kronor eller 850 000 kronor mer än för innevarande budgetår. Härav avses 2 420 000 kronor för underhåll av övningsfält m. m. och 1 730 000 kronor för iståndsättningsarbeten för övnings- och skjutfält m. m. För innevarande budgetår har för sagda ändamål upptagits 2 200 000 kronor respektive 1 100 000 kronor.

Huvuddelen av begärda medel för underhåll av övningsfält m. m. erfordras för löpande underhåll av markytor samt vägar och broar. Övningsmarken utsättes ofta för sönderkörning av terränggående fordon, särskilt stridsvagnar, varför den måste iordningställas för att icke bli oframkomlig och föga användbar för militärt bruk. Även vägarna på fälten utsättes för stark förslitning genom trafiken med de tunga motorfordonen, vilket medför att underhållet av vägarna kräver avsevärda kostnader. Med anlitande av förevarande underhållsmedel bestrids även utgifter för skogsbrandsläckningsmateriel samt för skogsvårdande åtgärder, såsom sådd, plantering m. m. I förenämnda, för underhåll av övningsfält m. m. avsedda belopp, 2 420 000 kronor, ingår även kostnaderna för underhåll av flygvapnets jordbruksfastigheter m. m.

Av begärda medel för iståndsättningsarbeten för övnings- och skjutfält m. m. avses 330 000 kronor för fortsatt anskaffning av vägmaskinell utrustning, 500 000 kronor till arbeten på det utvidgade Prästtomtafältet och 900 000 kronor för utförande av oundgängligen erforderliga arbeten med iståndsättning av vägbeståndet huvudsakligen inom arméns övnings- och skjutfält m. m. samt andra iståndsättningsåtgärder. Beträffande sistnämnda belopp, 900 000 kronor, har under hand inhämtats, att av beloppet avses, såvitt fortifikationsförvaltningen för närvarande kan bedöma, 200 000 kronor för anläggningsarbeten å övningsfältet vid Kviberg, 300 000 kronor för väganläggningar å Grytans skjutfält, 100 000 kronor för väganläggningar å Villingsbergs skjutfält, 200 000 kronor för anläggningsarbeten å övnings- och skjutfält i Boden, vid Livgrenadjärregementet, Södermanlands regemente m. m., samt 100 000 kronor för vissa dikningsarbeten m. m.

För övriga iståndsättningsarbeten beräknar fortifikationsförvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till 22 850 000 kronor, vilket innebär en ökning med 2 350 000 kronor i förhållande till det belopp som upptagits för innevarande budgetår. Härom anför fortifikationsförvaltningen bland annat följande.

För övriga iståndsättningsarbeten har under budgetåren 1957/58—1960/61 för de tre försvarsgrensdelfonderna sammantagna ställts till ämbetsverkets förfogande (7,85 + 13,10 + 16,24 + 20,5 =) 57,69 miljoner kronor. Med hänsyn till den höga angelägenhetsgraden hos hithörande arbeten anser förvaltningen att de böra bedrivas i högsta möjliga takt. Tack vare kasernbeståndets gruppvis relativt enhetliga karaktär är också förvaltningens projekteringskapacitet förhållandevis större beträffande iståndsättningsarbeten än beträffande nyinvesteringsarbeten. Med hänsyn till respektive försvarsgrenschefs bedömande av hur stor andel av tilldelade kostnadsramar som kan få belöpa på ersättningsanslaget till försvarets fastighetsfond, nödgas ämbetsverket begränsa medelsäskandet under nu ifrågakvarande delpost för budgetåret 1961/62 till 22 850 000 kronor.

I en inom fortifikationsförvaltningen upprättad, den 14 januari 1961 dagtecknad promemoria har ämbetsverket med utgångspunkt i läget den

1 juli 1960 redogjort för de åtgärder som ämbetsverket planerar vidtaga under de närmast kommande budgetåren med anlitande av medel under ifrågakvarande delpost och därvid anfört i huvudsak följande.

Ämbetsverkets för innevarande budgetår gällande iståndsättningsplan belöpte på 27 440 000 kronor. Efter avdrag av för sagda budgetår till ämbetsverkets förfogande ställda medel för övriga iståndsättningsarbeten och den odisponerade behållningen vid utgången av budgetåret 1959/60 erfordras för planens genomförande (27 440 000 — 20 500 000 — 1 320 000 =) 5 620 000 kronor.

1. Periodisk förnyelse av vissa tekniska anläggningar och installationer, där kostnaden för varje särskild åtgärd är betydande.

Såsom exempel härpå må nämnas pannbyten i värmecentraler, omläggningar av utvändiga kulvertledning, utbyte av lågtrycksånganläggningar mot varmvattenuppvärmning eller byte av högtrycksånganläggningar mot sådana för lågtrycksånga eller varmvatten. Byte måste ske när en anläggning går sönder av åldersskäl. Ånganläggningar är emellertid oekonomiska såväl ur personal- som bränslesynpunkt, varför omläggning lönar sig. Särskilt gäller detta anläggningar med högtrycksånga, eftersom de fordrar tillsyn dygnet om. Kostnaden för pannbyten för armén beräknas under överskådlig tid bli i medeltal 1 miljon kronor för år. För marinen beräknas kostnaden till 250 000 kronor för år och för flygvapnet till 800 000 kronor för år under de närmaste 5 budgetåren. För utbyte av ånganläggningar bör för armén beräknas 2 miljoner kronor för år. Ur effektivitetssynpunkt är det vidare mycket önskvärt att bygga om förekommande värmeanläggningar med 3-ledar- till 2-ledarsystem och installera automatisk variatorutrustning. Kan detta årsvis göras vid två etablisement per försvarsgren blir kostnaden 800 000 kronor för år. Flygvapnets under senaste världskriget uppförda byggnader tilldelades i viss utsträckning dålig radiatorplåt och försågs med tvättrännor av compoundplåt. För utbyte erfordras i medeltal 100 000 kronor för år under några år. Vid flygvapnet saknas varmvatten i kasernerna, ofta även badmöjlighet inom etablisementet. Det är önskvärt att varmvatten kan tillhandahållas, eftersom de värnpliktiga i sin tjänstgöring handskas med olja, fetter och verktyg och har svårt att bli rena genom tvättning i kallt vatten. Det är ett önskemål att 130 000 kronor för år kan beräknas för ändamålet under 7 år.

2. Elförsörjningen.

För att möta ständigt ökade krav på elkraft för verkstäder, garage och matinrättningar, för uppvärmning samt för högre belyningsstyrka i snart sagt alla lokaler pågår spänningsomläggning och förstärkning av elnäten vid äldre etablisement. Försvarets mekanisering accelererar utvecklingen men samma tendens gäller i hela landet. Behovet uppskattas till cirka 18 miljoner kronor. Spänningsomläggning kostar för ett etablisement i medeltal 350 000 kronor. Med hänsyn till begränsad projekteringskapacitet kan för närvarande endast cirka 2 miljoner kronor upparbetas per år. Med denna takt skulle det erfordras nio år för att fylla det nu kända behovet. Denna takt är sannolikt inte godtagbar i längden och det finns flera exempel på att anskaffade elmaskiner inte kunnat användas därför att ytterligare elbelastning inte kunnat tålas. Framhållas bör att införandet av nya flygplantyper, av robotenheter etc. regelmässigt ger följdverkningar för elkraftsförsörjningen.

3. Avlopp och vägar.

Separata ledningsnät för dagvatten kan på vissa håll framtvingas av vederbörande kommun med stöd av lagen den 3 juni 1955 (nr 314) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar i samband med att rening av avloppsvatten anordnas. Vägar och planer utförda före år 1935 är inte invärderade i fastighetsfonden. De beräknas ha ett värde av omkring 53 miljoner kronor enligt 1935 års prisläge. Procentberäknat underhåll, vilket kan uppskattas till 2 miljoner kronor för år, utgår således inte för dessa vägar. De kräver emellertid mycket underhåll. Huvudparten av dessa vägar är ej byggda för den tunga fordonstrafik av stridsvagnar, jättetankvagnar, långträdare etc., som numera nyttjar dem. Vägkropparna är för klena, körbanorna är för smala och de saknar permanentbeläggning. Det framstår som en tvingande nödvändighet att snarast förstärka och hårdgöra de mest frekventerade vägarna, bland annat för att skona motorfordonen. I detta sammanhang bör anmälas att den våldsamt ökande motoriseringen ställer helt andra krav på vinterväghållningen, än som förelegat tidigare. Så sköttes t. ex. snöröjningen förr av trupp med enklare plogredskap eller med skottning för hand. Numera erfordras dyrbara specialmaskiner för plogning, skrapning och snölastning, maskiner som inte kan anförtros värnpliktiga utan måste köras av särskilt utbildad personal. För att skona reamotorer ersätts med rensugs hangarplattor. Maskinsopning av garageplaner för stridsvagnar erfordras också. Ämbetsverket uppskattar medelsbehovet för aktuella avlopps- och vägarbeten till i runt tal 16 miljoner kronor. För nästa budgetår bör beräknas 3 miljoner kronor för arbeten av ifrågakvarande anslag.

4. Anpassning av byggnadsbeståndet efter utvecklingens krav.

Huvuddelen av arméns byggnadsbestånd tillkom under 1900-talets två första decennier. Nästa stora byggnadsperiod var 1940-talet. Marinen har anläggningar från nyssnämnda byggsleden samt därutöver många åtskilligt äldre. Flygvapnet disponerar några av arméns lägerplatser från 1800-talet (F 3, F 4, F 5, F 6). Övrig bebyggelse har med få undantag tillkommit efter år 1936. Försvaret genomgår för närvarande en strukturförändring av genomgripande natur. Detta medför krav på byggnadsbeståndets anpassning och bättre utnyttjande för att tillgodose de nya behov som förtlöpande uppstår. Motoriseringen, mekaniseringen, nya vapensystem, avancerad teleteknik, ny syn på förrådshållningen, intensifieringen av utbildningsmetoderna etc. ställer var för sig nya krav på lokaler och på lokalers utrustning. En sådan omställningsprocedur är dyrbar och komplicerad särskilt för halvsekelgamla och äldre stenhus av ålderdomlig konstruktion.

Det bör i detta sammanhang framhållas att ovan angivna åtgärder inte kan hänföras till underhåll i gängse mening. Det är därför naturligt att kostnaderna inte kan rymmas inom ramen för löpande reparation och underhåll. Vid större organisationsförändringar, förbandsförflyttningar och omdisponering av hela etablissemang för andra ändamål förekommer som regel betydande investeringsarbeten. Med dessa följer ofta en koncentration av isländsättningsarbeten för att rycka upp de viktigare av befintliga byggnader något så när i nivå med nytillkomna lokaler. Ombyggnad av stall och ridhus till lektionssalar och vårdhallar sker i stor omfattning. Vidare rationaliseras förråd för att minska personal samt förses med värme, ventilation och sanitära anordningar enligt tidens krav där så kan ske med hänsyn till medelstillgången.

5. Renovering av kaserner, matinrättningar, mässar och sjukhus.

Omkring 90 av arméns nu omkring femtio år gamla kaserner har inte renoverats. Kostnader för helrenovering av återstående armékaserner beräknas till omkring 57 miljoner kronor. Takten på denna renovering beror i första hand på tillgängliga anslag. Urvalet beror bland annat på var förläggningskapaciteten kan tillåtas gå ner med 25—33 % under $\frac{3}{4}$ år. Vidare spelar givetvis arbetsmarknadssynpunkter stor roll. Däremot är projekteringskapaciteten inte direkt bromsande, eftersom ifrågavarande kaserner är starkt typiserade. För marinens och flygvapnets kaserner är anslagsbehovet respektive 6 miljoner och 1 miljon kronor. Matinrättningsarnas tillstånd vid armén är inte tillfredsställande. Fortifikationsförvaltningen har på senaste tid fått bestyrkt att det kan vara billigare att bygga en ny matinrättning än att bygga om en befintlig, om denna är svår att anpassa till moderna krav. Det är inte utrett var utslagsmetoden skall väljas. Sannolikt kommer därför en del matinrättningar att ersättas av nybyggnader. Med reservation härför anmäles att omkring 15 av arméns matinrättningar behöver renoveras för en uppskattad kostnad av sammanlagt 18 miljoner kronor. Mässfågan för olika befälskategorier har varit föremål för många utredningar. Några färska mer exakta siffror för behovet finns inte, men några mässar renoveras varje budgetår. Slutligen anmäles, att flera förbandssjukhus väntar på renovering. Det aktuella medelsbehovet härför uppskattas av ämbetsverket till omkring 3 miljoner kronor.

För renovering av kaserner, matinrättningar, mässar och sjukhus erfordras således omkring 85 miljoner kronor. Iståndsättningsarbeten för vilka redogjorts under punkterna 4 och 5 ovan avses påbörjas nästa budgetår. Härför beräknas uppstå ett medelsbehov av omkring 22 100 000 kronor. Inledningsvis omförmälda för innevarande budgetår gällande iståndsättningsplan har kompletterats av ämbetsverket. Kompletteringarna komma att draga en kostnad av 3 000 000 kronor.

Ovan upptagna för nästa budgetår erforderliga belopp, sammanlagt 40 800 000 kronor, överstiger väsentligt äskat anslag. Fortifikationsförvaltningen har vid tidpunkten för avgivande av anslagsäskanden inte tillgång till hela det material, som erfordras för framläggande av det slutliga förslaget till en iståndsättningsplan för nästa budgetår, som rymmes inom begärt belopp. Givetvis måste en sådan plan koordineras med planerna för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.

I detta sammanhang torde jämväl få anmälas särskilda framställningar angående medel för vissa iståndsättningsarbeten i anledning av bränder. I skrivelse den 11 mars 1960 har fortifikationsförvaltningen, efter samråd med chefen för armén, gjort framställning om medel för återställande av en brandskadad kasernbyggnad vid Norrbottens regemente m. m. Av skrivelsen inhämtas i huvudsak följande.

Genom brand, som utbröt den 18 januari 1960, blev byggnadens vindsvåning helt förstörd, varjämte genom vattenbegjutning vid släckningsarbetet stora skador uppstod såväl i underliggande lokaler som på yttermurarna. Kostnaderna för byggnadens återställande i förutvarande skick har fortifikationsförvaltningen beräknat till 650 000 kronor. Härvid har ämbetsverket emellertid räknat med att vindsvåningen, som hittills i huvudsak varit ianspråktagen för lektionssalar, skall inredas för förläggningsändamål.

Vidare har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 2 maj 1960, efter samråd med chefen för armén, gjort framställning om anvisande av medel för uppförande av två baracker vid Norra skånska infanteriregementets övningsläger i Rinkaby och därvid anfört i huvudsak följande.

Genom brand, som utbrutit den 12 januari 1960, hade en byggnad vid förenämnda övningsläger, innehållande manskapsmatsal och målmaterielförråd, nedbrunnit. Ifrågavarande byggnad borde ersättas av två fristående byggnader av baracktyp. Kostnaden för uppförande av ifrågavarande baracker hade beräknats till 95 000 kronor.

Efter hörande av statskontoret bemyndigade Kungl. Maj:t den 30 juni 1960 fortifikationsförvaltningen att intill ett belopp av 95 000 kronor förskottsvis bestrida kostnaderna för uppförande av ifrågavarande två baracker genom anlitande av till ämbetsverkets förfogande stående medel å det under arméns delfond av försvarets fastighetsfond anvisade investeringsanslaget till vissa byggnadsarbeten för armén.

Sedermera har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 16 januari 1961, efter samråd med chefen för armén, gjort framställning om medel för återställande av mässbyggnad vid Älvsborgs regemente och därvid anfört i huvudsak följande.

Genom brand, som utbröt den 31 december 1960 i underofficerarnas mässbyggnad vid regementet, blev byggnaden svårt eldhärjad och stora skador uppstod av vattenbegjutningen vid släckningsarbetet. Ämbetsverket anser, att byggnaden bör återställas med hänsyn till att rivning och uppförande av modern mässbyggnad skulle ställa sig betydligt dyrare. Kostnaden för byggnadens återställande, inberäknat provisoriska skyddsåtgärder och uppröjningsarbeten efter branden, har beräknats till 280 000 kronor.

Slutligen har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 24 januari 1961 gjort framställning om medel för täckande av kostnader för återställande av matinrättning vid Norrbottens regemente och därvid anfört i huvudsak följande.

Branden hade den 11 maj 1960 uppstått i del av byggnaden, där vissa ombyggnadsarbeten vid tillfället pågick. Ombyggnadsarbetena, som numera till större delen verkstälts, utfördes genom entreprenörer, som tecknat brandförsäkringar till skydd för eget arbete och materiel. Kronan har hittills icke erhållit någon ersättning till följd av ifrågavarande försäkringar och det syntes ovisst, huruvida sådan ersättning alls kan påräknas. Medelsbehovet beräknas uppgå till 94 000 kronor.

För vissa iståndsättningsåtgärder i anledning av nu behandlade bränder erfordras sålunda sammanlagt (650 000 + 95 000 + 280 000 + 94 000 =) 1 119 000 kronor.

För skatter beräknar ämbetsverket med hänsyn till förefintlig reserveringsbehållning å delposten för nästa budgetår 400 000 kronor (för innevarande budgetår anvisat 575 000 kronor).

Medelsbehovet under delposten **Vissa rationaliseringsåtgärder m. m.**, från vilken delpost bekostas ändringsarbeten föranledda av vissa forskningsförsök och av vissa rationaliseringsåtgärder vid tyg- och marinverkstäder samt rationaliseringsåtgärder vid värmeanläggningar m. m., beräknar fortifikationsförvaltningen efter samråd med berörda ämbetsverk för nästa budgetår till 1 045 000 kronor, eller 95 000 kronor mer än för innevarande budgetår. Ökningen motsvarar enligt ämbetsverket sedan föregående budgetår konstaterade indexmässiga kostnadsökningar.

För ändrings- och inredningsarbeten föranledda av vissa organisationsundersökningar beräknar fortifikationsförvaltningen i samråd med statens organisationsnämnd för nästa budgetår ett medelsbehov av 430 000 kronor, eller 30 000 kronor mer än för innevarande budgetår.

För underhåll av enskilda vägar beräknas för nästa budgetår 215 000 kronor (för innevarande budgetår anvisat 222 000 kronor). Från delposten bestrides kostnader för snöröjning och plogning av enskilda vägar.

Befästningars delfond. Av följande sammanställning framgår dels de för innevarande budgetår beräknade kostnaderna för reparationer och underhåll m. m. av befästningar och bergrum och dels fortifikationsförvaltningens och departementschefens förslag för nästa budgetår.

	Budgetåret 1960/61	Budgetåret 1961/62	
		Fortifikations- förvaltningen	Departement- schefen
a) Löpande reparation och underhåll av befästningar m.m.	11 459 000	12 892 000	12 892 000
b) Iståndsättningsarbeten m.m.	5 234 000	7 173 000	6 523 000
c) Underhåll av icke invärderade anläggningar ..	300 000	200 000	200 000
d) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m.	50 000	50 000	50 000
e) Skatter	25 000	25 000	25 000
f) Underhåll av enskilda vägar	150 000	150 000	150 000
Summa kronor	17 218 000	20 490 000	19 840 000

Kostnaderna för löpande reparation och underhåll av befästningar m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen enligt i det föregående angivna grunder till $(1,327\% \times 971\,519\,326 =)$ avrundat 12 892 000 kronor.

För iståndsättningsarbeten m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår 7 173 000 kronor. Ämbetsverket anför härom bland annat följande.

Det stora medelsbehovet under delposten är till stor del beroende på den otillräckliga medelstildelningen till löpande reparation och underhåll.

Därest den förut angivna höjningen av underhållskvoten genomföres, kan en successiv minskning av medelsbehovet för iståndsättningsarbeten förväntas uppkomma. Dessförinnan måste emellertid det sedan flera år tillbakå föreliggande iståndsättningsbehovet avhjälpas, vilket hitintills kunnat ske endast i ringa omfattning. Härtill kommer att kostnaden för uppröjningsarbeten i viss drivmedelsanläggning, uppgående till 1 000 000 kronor, bestritts av detta anslag.

Av under hand från fortifikationsförvaltningen inhämtad ytterligare utredning angående medelsbehovet under delposten inhämtas i huvudsak följande.

Befintliga befästningar, representerande ett anläggningsvärde av omkring en miljard kronor, äro till större delen omoderna på så vis, att de icke bereda skydd mot verkan av kärnvapen. Den vapentekniska utvecklingen har under 1950-talet gått mycket snabbt. Det är nödvändigt att de viktigare befästningarna i fortifikatoriskt avseende moderniseras så långt detta kan ske ur teknisk och ekonomisk synpunkt. Organisatoriska ändringar av staber och andra avdelningar av krigsmakten, anskaffning av nya vapen och signalmedel samt ökade krav ur drifts-, arbetarskydds- och rationaliseringssynpunkt nödvändiggöra ofta utförandet av ändrings- och kompletteringsarbeten på befästningarna och deras installationer. Sammanställning och angelägenhetsgradering av de olika behoven av fortifikatorisk modernisering av äldre befästningar pågår inom fortifikationsförvaltningen. Utredning om och detaljplanering av denna modernisering av de olika objekten beräknas kräva lång tid och på området specialutbildad personal. Större moderniseringsarbeten bedömas böra bekostas av investeringsmedel under det att för mindre sådana har äskats och i fastställd stat för befästningars delfond under en följd av år upptagits medel av varierande storlek under delposten Iståndsättningsarbeten m. m.

Äskat belopp under delposten, 7 173 000 kronor, har av ämbetsverket bestämts med hänsyn till av överbefälhavaren lämnade direktiv angående begränsning av medelsäskandena. Av beloppet avser enligt ämbetsverkets preliminära planering i runt tal 3,5 miljoner kronor modernisering av pjäs-värn, 2,1 miljoner kronor modernisering av skyddsrum m. m. för staber och truppförband, 1,1 miljon kronor modernisering av förrådsskyddsrum samt 0,5 miljon kronor iståndsättning av vissa äldre befästningsverk.

För underhåll av icke invärderade anläggningar beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår 200 000 kronor eller 100 000 kronor mindre än för innevarande budgetår.

För underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m., skatter samt underhåll av enskilda vägar beräknas oförändrade belopp, respektive 50 000, 25 000 och 150 000 kronor.

Riksräkenskapsverket tar i sitt yttrande upp frågan om hur medelsbehoven under staten för fastighetsfonden påverkas av riksdagens beslut om marinverkstädernas i Karlskrona ombildande till aktiebolag från den 1 juli 1961 (prop. 1960: 184, SU 206; rskr 402). Riksräkenskapsverket har från fortifikationsförvaltningen erhållit en preliminär sammanställning över inkomster och utgifter på fastighetsfondens stat för budgetåret 1961/62

som beräknas falla å den del av Karlskrona örlogsvarvs fastighetsbestånd som avses skola övertagas av Karlskronavarvet Aktiebolag. I enlighet med vad som angivits i sammanställningen beräknar riksräkenskapsverket av utgifterna delposterna under kasernbyggnaders delfond till löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. till 750 000 kronor samt delposterna till löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar och till vissa rationaliseringsåtgärder till 300 000 kronor respektive 150 000 kronor lägre belopp än fortifikationsförvaltningen föreslagit. Riksräkenskapsverket föresätter vidare, att den besparing som uppkommer å posten till ersättningar för till statsmyndigheter upplåtna lokaler utnyttjas för att höja posten till övriga iståndsättningsarbeten under kasernbyggnaders delfond. Sistnämnda post har av riksräkenskapsverket i enlighet med det sagda uppräknats med 950 000 kronor i förhållande till fortifikationsförvaltningens förslag.

Fortifikationsförvaltningens förslag i övrigt beträffande beräkningen av medelsbehovet under posterna till reparations- och underhållskostnader föranleder icke någon erinran från riksräkenskapsverket.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *fortifikationsförvaltningen*, efter samråd med försvarets civilförvaltning, i skrivelse den 17 december 1960 föreslagit avskrivning av viss fordran och därvid anfört i huvudsak följande.

1955 förvärvade kronan fastigheten Tand 3³⁰ i Lockne socken, Jämtlands län. Angränsande fastigheten Tand 3²⁹ ägdes av Alfred Nilsson. Fastigheterna besväras sedan 1953 av vissa servitut av huvudsakligt innehåll, att ägaren av Tand 3²⁹ har rätt att draga avloppsledning över Tand 3³⁰ och ägaren av Tand 3³⁰ har rätt att taga vatten från en brunn å Tand 3²⁹ samt att framdraga vattenledning över sistnämnda fastighet. Med anledning härav träffades 1956 avtal mellan kronan och Nilsson, vari parterna överenskom vilka anläggningsdelar, som skulle vara parternas egna och vilka delar, som skulle betraktas som gemensamma. Vidare stadgade avtalet att om någon av de gemensamma delarna skulle behöva utbytas eller dylikt, överenskommelse om lämplig åtgärd skulle träffas mellan militärbefälhavaren för II. militärområdet och Nilsson, varefter kostnaderna skulle delas lika. I övrigt skulle var och en av parterna underhålla sina anläggningsdelar. 1957 inträffade brott på den Nilsson tillhöriga avloppsledningen, varvid vattnet från brunnen infekterades. Ledningen reparerades av militärbefälhavaren med hänsyn till de hygieniska olägenheterna för i första hand kronans personal. Sedermera försämrades vattenbeskaffenheten i brunnen ånyo på grund av att vid översvämningar i området avloppsledningens dimension visade sig vara för liten. Omfattande omlägningsarbeten vidtogs. Då Nilsson bedömdes icke ha ekonomiska eller tekniska resurser att deltaga i de ur kronans synpunkt sett erforderliga byggnadsåtgärderna, utfördes även dessa arbeten i sin helhet av kronan. I skrivelse den 30 januari 1959 underrättades Nilsson om att arbetena utförts och att kostnaderna för hans del uppgått till sammanlagt 8 510 kronor. Nilsson har icke framställt någon erinran mot åtgärderna och kostnaderna därför. Nilsson ingav sedermera till militärbefälhavaren en den 8 mars 1959 dag-

tecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse med begäran om att bli befriad från skyldigheten att erlägga det begärda beloppet, 8 510 kronor. Av ansökan framgår att Nilsson varit beredd att bland annat utföra visst rensningsarbete som delkompensation för utebliven likvid. Sedan Nilsson avlidit i februari 1960 på grund av olyckshändelse, har hans änka Elen Nilsson i skrivelse till fortifikationsförvaltningen den 24 augusti 1960 hemställt om befrielse från skulden. I skrivelsen har intet nämnts om förut berörda åtaganden av Alfred Nilsson. Med hänsyn härtill och då åtagandena måste antagas gjorda under förutsättning att Nilssons ansökan komme att bifallas, torde åtagandena få anses ha förfallit. Av den utredning om dödsboets efter Nilsson ekonomiska ställning, som ämbetsverket företagit, framgår att dödsboet torde sakna möjlighet att likvidera ifrågavarande fordran. Med hänsyn till de för övrigt ömmande omständigheterna synes kronan icke böra indriva beloppet, särskilt som byggnadsåtgärderna vidtagits i första hand med hänsyn till kronans personal.

Statskontoret har i avgivet remissutlåtande icke haft något att erinra mot förevarande förslag.

Departementschefen

Beräkningen av delposterna Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. under försvarsgrenarnas delfonder sker för närvarande i enlighet med de principer som angivits i propositionen 1945: 180. I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet uppdelas med hänsyn till byggnadernas ålder i tre grupper. För byggnader i första gruppen skall grundunderhållskvoterna utgöra, för arméns och flygvapnets delfonder 1,1 % och för marinens delfond 1,5 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Vid denna fördelning utgör den genomsnittliga grundunderhållskvoten 1,1745 %. Med hänsyn till föreslagen sammanslagning av försvarsgrenarnas delfonder till en delfond har fortifikationsförvaltningen föreslagit, att vid bifall till sammanslagningen en till 1,2 % avrundad, enhetlig grundunderhållskvot samtidigt fastställs att gälla från och med budgetåret 1962/63 för de sammanslagna delfonderna. Jag anser, under förutsättning av bifall till mitt förslag om sammanslagning av de tre försvarsgrens delfonderna, att övergång till en enhetlig grundunderhållskvot av 1,2 % för samtliga byggnader tillhörande första gruppen å kasernebyggnaders delfond bör komma till stånd från och med budgetåret 1962/63.

Vid prövning inom försvarsdepartementet av medelsbehovet för istandsättningsarbeten å befästningar har ifrågasatts, huruvida fortifikationsförvaltningens bedömning av frågan om anlitande av investeringsmedel eller på fastighetsfondens stat upptagna istandsättningsmedel för bekostande av fortifikatorisk modernisering av befästningar är ändamålsenlig och lämplig. Jag förutsätter, att den utredningsman, som jag med stöd av Kungl. Maj:ts

den 14 oktober 1960 givna bemyndigande tillkallat för att verkställa utredning rörande redovisningen av försvarets befästningar, vid fullgörande av uppdraget jämväl har sin uppmärksamhet riktad på nu behandlade spörsmål.

Jag har ingen erinran mot riksräkenskapsverkets förslag rörande sättet för beräkning av inkomster och utgifter på fastighetsfondens stat för nästa budgetår. Jag förutsätter således att vid beräkning av medelsbehovet hänsyn tages till att vissa markområden med byggnader och anläggningar m. m. i enlighet med riksdagens beslut skall övertagas av Karlskronavarvet Aktiebolag.

Jag biträder jämväl myndigheternas förslag till sammanförande av delposterna Underhåll av övningsfält m. m. (arméns och marinens delfonder) och Iståndsättningsarbeten för övnings- och skjutfält m. m. (arméns delfond) samt Underhåll av jordbruksfastigheter m. m. (flygvapnets delfond) till en gemensam delpost under kasernbyggnaders delfond benämnd Underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält m. m.

De behovsprövade underhållsmedlen som avses för arbeten av större omfattning (iståndsättningsarbeten) har under större delen av 1950-talet varit snävt beräknade. För budgetåren 1958/61 har de behovsprövade underhållsmedlen i viss utsträckning och successivt höjts. Detta har skett med hänsyn till den risk för kapitalförstöring som eftersatt underhåll kan leda till. Av fortifikationsförvaltningens redogörelse för medelsbehovet under nästa budgetår och av vid förevarande frågas beredning inom försvarsdepartementet inhämtad ytterligare utredning i ämnet framgår, bland annat, att för någorlunda anpassning av byggnadsbeståndet efter utvecklingens krav och oundgängligen nödvändig modernisering av befästningar föreligger ett stort behov av iståndsättningsarbeten under en följd av år. Riskens för kapitalförstöring är mest påtaglig när det gäller arméns fastighetsbestånd. Fortifikationsförvaltningen har vidare gjort särskilda framställningar om medelsanvisning under kasernbyggnaders delfond med sammanlagt 1 119 000 kronor för vissa iståndsättningsåtgärder i anledning av i det föregående behandlade bränder. Av anförda skäl föreslår jag en ytterligare uppräknings av posterna för iståndsättningsarbeten under de båda delfonderna. Av fortifikationsförvaltningens medelsäskanden framgår vidare, att på grund av den under tidigare budgetår otillräckliga medelstillsdelningen till underhåll av hamnanläggningar har uppstått ett ackumulerat reparationsbehov. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att min beräkning av medelsbehovet för underhåll av hamnanläggningar påverkats av den i det föregående angivna, av bolagsbildningen i Karlskrona föranledda omräkningen av vissa poster på fortifikationsförvaltningens statförslag.

I årets statsverksproposition (bil. 6, s. 41 ff.) har föreslagits överföring från anslag som i riksstaten upptagits för annat ändamål än avlöningar

(sakanslag) till avlöningsanslag av lönekostnader för, bland annat, tjänstemän vid fortifikationssektionerna (byggnadsavdelningarna) i militärbefälsstaber, örlogsvarv och kustartilleriförsvaret. I enlighet härmed har jag vid beräkningen av posterna för iståndsättningsarbeten räknat med minskning av posterna med ett sammanlagt belopp av två miljoner kronor — varav för kasernbyggnaders delfond 1 350 000 kronor och för befästningars delfond 650 000 kronor — motsvarande uppskattade avlöningskostnader under nästa budgetår för sagda, hittills med anlitande av iståndsättningsmedel avlönade tjänstemän.

Beträffande beräkningen av de olika posterna i övrigt under de båda delfonderna biträder jag fortifikationsförvaltningens förslag. Anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. torde således, i enlighet med de i det föregående intagna tabellerna (jfr s. 6 och 14), uppföras med ett belopp av 82 748 000 kronor, varav 62 908 000 kronor för kasernbyggnaders delfond och 19 840 000 kronor för befästningars delfond.

Jag förutsätter, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att medge den jämkning inom delfonderna mellan de särskilda delposterna inom slutbeloppens ram, som kan finnas erforderlig.

Mot myndigheternas förslag om eftergivande av viss kronans fordran hos dödsboet efter Alfred Nilsson i Tand har jag icke funnit anledning till erinran. Jag återkommer i det följande med hemställan i ämnet.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

I sitt avgivna förslag till stat beräknar *fortifikationsförvaltningen* för avsättning till värdeminskningskonto ett sammanlagt belopp av 15 210 000 kronor, varav 13 050 000 kronor för kasernbyggnaders delfond och 2 160 000 kronor för befästningars delfond.

Riksräkenskapsverket föreslår, att den av fortifikationsförvaltningen beräknade avsättningen till värdeminskningskonto för kasernbyggnaders delfond minskas med 100 000 kronor utgörande beräknad årsavskrivning budgetåret 1961/62 på de anläggningar, som avses överförda till Karls-kronavarvet Aktiebolag.

Departementschefen

I överensstämmelse med riksräkenskapsverkets förslag bör för avsättning till värdeminskningskonto upptagas för kasernbyggnaders delfond förslagsvis 12 950 000 kronor och för befästningars delfond förslagsvis 2 160 000 kronor, eller sammanlagt 15 110 000 kronor.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden

Fortifikationsförvaltningen beräknar utgifterna under denna rubrik för kasernbyggnaders delfond för nästa budgetår till förslagsvis 7 531 000 kronor, varav 5 416 000 kronor för hyresavgifter, 660 000 kronor för arrendeutgifter samt 1 455 000 kronor för bestridande av vissa utgifter i samband med förhyrningar och arrenderingar.

För befästningars delfond beräknar fortifikationsförvaltningen utgifterna till förslagsvis 3 070 000 kronor, varav 2 410 000 kronor för förhyrning av drivmedelsanläggningar, 155 000 kronor för andra hyresutgifter, 250 000 kronor för arrenderingar samt 255 000 kronor för kostnader i samband med lokalförhyrningar och arrenderingar.

Departementschefen

I enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag beräknar jag för ifrågavarande utgifter förslagsvis följande belopp, nämligen för kasernbyggnaders delfond 7 531 000 kronor och för befästningars delfond 3 070 000 kronor. Bifall till vad sålunda föreslagits medför i fråga om kasernbyggnaders delfond en kraftig ökning av anvisade medel. Jag har emellertid ansett mig böra godtaga fortifikationsförvaltningens förslag vilket — enligt vad som under hand inhämtats — föranletts av att motsvarande poster för närmast föregående budgetår avsevärt överskridits.

Hyres- och arrendeutgifterna m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden utgör således sammanlagt 10 601 000 kronor.

INKOMSTER

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler

Under denna titel redovisas de belopp, som över budgeten tillföres respektive fonder. Ersättningsbeloppen bestämmas i princip så att full förräntning erhålles å det vid respektive budgetårs ingång av fonderna disponerade statskapitalet, att i form av överskott tillföras riksstatens inkomstsida. Den räntefot, vid vilken full förräntning skall anses vara för handen, har för innevarande budgetår satts till $4\frac{1}{2}$ %. Vid anmälan i årets statsverksproposition av huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar (bil. 20) har chefen för finansdepartementet förordat, att statens förräntningskrav för nästa budgetår skulle höjas till $4\frac{3}{4}$ %. Denna räntesats bör därför tillämpas även i förevarande sammanhang. I årets statsverksproposition (bil. 4, punkt 55, samt bil. 6, punkterna 172 och 173) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* att till Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg för budgetåret 1961/62 anvisa

ett förslagsanslag av 49 000 kronor, *dels ock*, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för samma budgetår beräkna följande förslagsanslag, nämligen Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 103 300 000 kronor och Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 29 020 000 kronor.

För nästa budgetår bör ersättningar för till statsmyndigheter upplåtna lokaler beräknas, för kasernbyggnaders delfond till 103 999 000 kronor och för befästningars delfond till 28 370 000 kronor eller således sammanlagt 132 369 000 kronor. Det i riksstaten under fjärde huvudtiteln beräknade ersättningsanslaget till befästningars delfond bör å riksstaten slutligt uppföras i överensstämmelse härmed, medan det till kasernbyggnaders delfond beräknade ersättningsanslaget bör uppföras med 103 950 000 kronor.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden

Under denna inkomsttitel skall på de båda delfonderna upptagas särskilda delposter för inkomster av tjänstebostäder och av uthyrningsfastigheter samt för övriga hyror och arrenden.

Fortifikationsförvaltningen upptager under denna inkomstpost för kasernbyggnaders delfond 4 810 000 kronor, varav 2 550 000 kronor såsom inkomst av tjänstebostäder, 1 500 000 kronor såsom inkomst av uthyrningsfastigheter och 760 000 kronor för övriga hyror och arrenden.

För befästningars delfond beräknar fortifikationsförvaltningen inkomsterna till 250 000 kronor, varav 110 000 kronor såsom inkomst av tjänstebostäder, 15 000 kronor såsom inkomst av uthyrningsfastigheter och 125 000 kronor för övriga hyror och arrenden.

Riksräkenskapsverket förklarar, att fortifikationsförvaltningens beräkningar av ifrågakvarande post icke givit riksräkenskapsverket anledning till erinran.

Departementschefen

Med biträdande av myndigheternas förslag beräknar jag inkomsterna av hyror och arrenden för till enskilda upplåtta lokaler och markområden till $(4\,810\,000 + 250\,000 =) 5\,060\,000$ kronor.

C. Inkomster av övnings- och skjutfält

Under denna inkomsttitel skall å de båda delfonderna upptagas särskilda delposter för inkomster av jordbruksfastigheter (arrenden m. m.), inkomster av skogsfastigheter (skogsavverkning, varvid endast nettobeloppet upptages) och övriga inkomster (grustäkt m. m.).

Fortifikationsförvaltningen upptager för kasernbyggnaders delfond under denna inkomstpost 2 750 000 kronor, varav 815 000 kronor såsom inkomst av jordbruksfastigheter, 1 765 000 kronor såsom inkomst av skogsfastigheter och 170 000 kronor i övriga inkomster.

För befästningars delfond beräknar *fortifikationsförvaltningen* inkomsterna till 50 000 kronor, vilket belopp hänför sig till skogsavverkning.

Riksräkenskapsverket förklarar, att de av *fortifikationsförvaltningen* gjorda beräkningarna av ifrågavarande inkomster icke givit *riksräkenskapsverket* anledning till erinran.

Departementschefen

Inkomsterna av övnings- och skjutfält beräknar jag liksom myndigheterna till (2 750 000 + 50 000 =) 2 800 000 kronor.

D. Diverse inkomster

Fortifikationsförvaltningen beräknar för kasernbyggnaders delfond inkomsterna under denna titel till 2 630 000 kronor för nästa budgetår. Härav utgör 1 450 000 kronor medel som ämbetsverket beräknar att inkomstposten under nästa budgetår kommer att tillföras med anledning av fastighetsförsäljningar, 1 000 000 kronor ersättning för den å fonden redovisade fasta egendom, som disponeras av marinverkstäderna i Stockholm och Karlskrona — varav 600 000 kronor hänför sig till marinverkstäderna i Karlskrona och 400 000 kronor till marinverkstäderna i Stockholm — 30 000 kronor ersättning till fonden för vissa av försvarets fabriksstyrelse disponerade, marinen tillhörande verkstadslokaler i Karlskrona, 105 000 kronor inkomst av flygfält och återstoden, 45 000 kronor, övriga inkomster. I sistnämnda post ingår 25 000 kronor såsom bidrag till Skeppsholmens underhåll och vissa dockningsavgifter från enskilda samt 20 000 kronor, huvudsakligen ersättning för att de militära flygfälten utnyttjas för civil luftfart.

För befästningars delfond beräknas inkomsterna till 80 000 kronor.

Riksräkenskapsverket föreslår, att inkomsterna för kasernbyggnaders delfond reduceras med ett belopp av 600 000 kronor utgörande beräknad hyresersättning från marinverkstäderna i Karlskrona.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *statskontoret* i skrivelse den 23 maj 1960 föreslagit avveckling av *lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål*. *Statskontoret* erinrar om att 1902 års riksdag (prop. 61, SU 47; rskr 68) beslutade, att vissa inbesparade försäljningsmedel och köpeskillingar, avseende av lantförsvaret disponerade områden, skulle sammanföras samt av *statskontoret* förvaltas och förräntas såsom

en särskild fond, benämnd »Lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål», att av Kungl. Maj:t, efter riksdagens medgivande i varje särskilt fall, användas för sagda ändamål, samt att de belopp, som av försäljningsmedlen ytterligare besparades, skulle tillgodoföras fonden för att på enahanda sätt användas. Statskontoret anför vidare, att för utförande av vissa byggnadsföretag vid armén betydande belopp efter riksdagens beslut förskjutits av tillgängliga medel för att i sinom tid ersättas av nu ifrågavarande eller annan fond, till vilken köpeskillingen för försålda fastigheter, anslagna till lantförsvaret, kunde komma att inflyta. Med hänsyn till att förefintlig behållning å fonden borde tagas i anspråk för täckande av sålunda uppkommen skuld å fonden beslöt 1932 års riksdag (prop. 96; SU 30; rskr 96), att fondens medel tills vidare ej behövde göras räntebärande. Efter försvarets fastighetsfonds tillkomst har fonden enligt statskontorets mening inte längre någon uppgift att fylla. Några utgifter från fonden har ej heller förekommit sedan budgetåret 1937/38. Fondens behållning utgör för närvarande 222 932 kronor 48 öre.

Fortifikationsförvaltningen och *riksräkenskapsverket* har i avgivna remissutlåtanden icke haft något att erinra mot statskontorets förslag. Fortifikationsförvaltningen har i sitt remissutlåtande jämväl anfört följande.

Genom brev den 19 juni 1931 angående riksdagens skrivelse nr 186 rörande disposition av den s. k. Skräddareheden vid Ljungbyhed föreskrev Kungl. Maj:t, att på grund av viss i brevet angiven försäljning av tomter och markområden vid Ljungbyhed inflytande köpeskillingsmedel skulle efter avdrag av exploaterings- och försäljningskostnader tillgodoföras »Lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål». Köpeskillingsmedlen ifråga finnas bokförda i fortifikationsförvaltningens räkenskaper å en diversemedelstitel med ett belopp av 76 613 kronor 44 öre. Fortifikationsförvaltningen avser att slutredovisa medlen till statskontoret för att tillföras nämnda fond. Fonden kommer därefter att sammanlagt uppgå till (222 932: 48 + 76 613: 44 =) 299 545 kronor 92 öre.

Departementschefen

För de senaste budgetåren har vid beräkningen av förevarande delpost under försvarets fastighetsfond förutsatts, att ersättningar skall inflyta för den civila luftfartens utnyttjande av militära flygfält. I avvidan på slutförandet av överläggningar mellan flygledningen och luftfartsverket rörande reglering av vissa frågor i samband med utnyttjandet av militära flygfält för reguljär civil luftfart, upptar jag för nästa budgetår av fortifikationsförvaltningen angivet belopp, 20 000 kronor, vilket enligt vad jag inhämtat huvudsakligen motsvarar influtna landningsavgifter för icke reguljär civil luftfart på militära flygfält.

Mot myndigheternas förslag till avveckling av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål har jag icke någon erinran. Jag

försätter, att fondens behållning, avrundat 300 000 kronor, tillföres den i riksstaten uppförda inkomsttiteln Övriga diverse inkomster. Jag återkommer i det följande med hemställan härom.

Då jag även i övrigt anser mig böra följa riksräkenskapsverkets förslag beträffande beräkningen av förevarande inkomstposter, bör dessa alltså uppföras med (2 630 000 — 600 000 =) 2 030 000 kronor under kasernbyggnaders delfond och 80 000 kronor under befästningars delfond. Sammanlagt uppgår således dessa inkomster till (2 030 000 + 80 000 =) 2 110 000 kronor.

Överskott

Det överskott, som skall tillföras riksstatens driftbudget, bör i enlighet med vad som tidigare anförts beräknas till $4\frac{3}{4}\%$ på den vid nästa budgetårs början å fonden redovisade kapitalbehållningen. Enligt *riksräkenskapsverket* skulle detta innebära att värdet av Karlskronavarvets anläggningar skulle komma att ingå i kapitalbehållningen den 1 juli 1961 och därmed påverka överskottet å kasernbyggnaders delfond för budgetåret 1961/62. Med hänsyn till att andra delposter å försvarets fastighetsfunds stat för budgetåret 1961/62 omräknats som konsekvens av den beslutade bolagsbildningen vid marinverkstäderna i Karlskrona, bör enligt riksräkenskapsverket överskottet beräknas å ett kapitalvärde, som reducerats med beräknat nettovärde av de anläggningar, som avses övertagas av det nya bolaget den 1 juli 1961. Det av fortifikationsförvaltningen beräknade och av riksräkenskapsverket i inkomstberäkningen för budgetåret 1961/62 angivna överskottet har därför minskats med 250 000 kronor. Det på sagda sätt beräknade överskottet uppgår till 33 880 000 kronor, vilket belopp bör uppdelas med 30 200 000 kronor på kasernbyggnaders delfond och 3 680 000 kronor på befästningars delfond. Denna uppskattning av överskottet har legat till grund för den förut gjorda beräkningen av ersättningsanslagen.

I enlighet med vad jag i det föregående anført har upprättats förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62 (*Bilaga*). Förslaget slutar på ett belopp av 142 339 000 kronor, vilket innebär en ökning av omslutningssumman med 13 169 000 kronor. Detta beror på en ökning av utgifterna och överskottet. Reparations- och underhållskostnaderna ökar sålunda med 9 056 000 kronor. Avsättningen till värdeminskningsskontot förutses öka med 555 000 kronor, hyres- och arrendeutgifterna med 1 316 000 kronor och överskottet med 2 242 000 kronor. I fråga om inkomsterna förutses en ökning med 40 000 kronor. Slutligen betingar balansen i staten en uppräknig av ersättningsanslagen till fonden med sammanlagt 13 129 000 kronor.

Hemställan

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna omförmälda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62;

b) för budgetåret 1961/62 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa följande förslagsanslag, nämligen

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 103 950 000 kronor,

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 28 370 000 kronor;

c) godkänna i det föregående framlagda förslag om befrivelse för dödsboet efter Alfred Nilsson från gäldande av kronans fordran å 8 510 kronor; samt

d) godkänna i det föregående framlagda förslaget om avveckling av »Lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål».

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Berndt Bodin

Bilaga.

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret 1960/61 samt enligt förslaget till stat för budgetåret 1961/62

<i>Inkomster</i>	1960/61 Kronor	1961/62 Kronor
<i>A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹	93 553 000	103 999 000
2. Befästningars delfond	25 687 000	28 370 000
	119 240 000	132 369 000
 <i>B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtta lokaler och markområden</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹	4 810 000	4 810 000
2. Befästningars delfond	250 000	250 000
	5 060 000	5 060 000
 <i>C. Inkomster av övnings- och skjutfält</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹	2 740 000	2 750 000
2. Befästningars delfond	100 000	50 000
	2 840 000	2 800 000
 <i>D. Diverse inkomster</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹	1 980 000	2 030 000
2. Befästningars delfond	50 000	80 000
	2 030 000	2 110 000
Summa	129 170 000	142 339 000

¹ För vinnande av större överskådlighet har försvarsgrensdelfondernas olika poster i staten för budgetåret 1960/61 sammanslagits till en gemensam post, benämnd Kasernbyggnaders delfond.

<i>Utgifter</i>	1960/61 Kronor	1961/62 Kronor
<i>A. Reparations- och underhållskostnader m. m.</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹	56 474 000	62 908 000
2. Befästningars delfond	17 218 000	19 840 000
	73 692 000	82 748 000
 <i>B. Avsättning till värdepapperskonto</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹ , förslagsvis	12 385 000	12 950 000
2. Befästningars delfond, förslagsvis	2 170 000	2 160 000
	14 555 000	15 110 000
 <i>C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹ , förslagsvis	6 154 000	7 531 000
2. Befästningars delfond, förslagsvis	3 131 000	3 070 000
	9 285 000	10 601 000
 <i>Överskott att tillföras riksstatens driftbudget</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond ¹	28 070 000	30 200 000
2. Befästningars delfond	3 568 000	3 680 000
	31 638 000	33 880 000
Summa	129 170 000	142 339 000

¹ För vinnande av större överskådlighet har försvarsgrensdelfondernas olika poster i staten för budgetåret 1960/61 sammanslagits till en gemensam post, benämnd Kasernbyggnaders delfond.